Josefa Contijoch

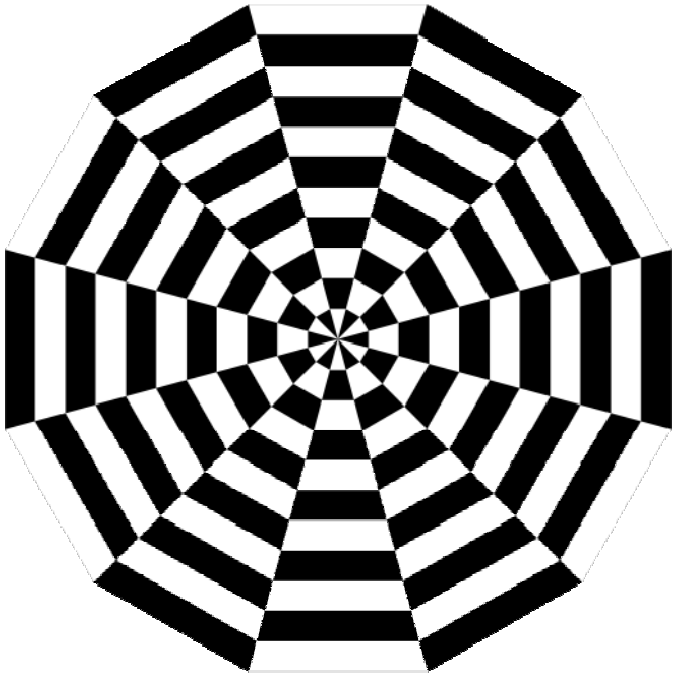

Sense alè

CLUB DE LECTURA 40

17 de març de 2014

Vida

Josefa Contijoch i Pratdesaba. Vaig néixer a Manlleu (Osona) el 20 de gener de l'any de l'aiguat, com m'agrada dir. A Manlleu tothom sap de quin any es tracta, perquè va ser una catàstrofe que va somoure el poble.

No és estranya la meva atracció per la lletra escrita, al contrari, podríem dir que va ser un fet inevitable. A casa meva hi havia botiga de llibreria, papereria i, a part, el meu pare portava la impremta. O sigui que l'olor de la meva infantesa (barreja de fusta dels llapis, de papers, de tintes) era una olor embriagant que em va marcar. A casa, a part de l'ofici, també hi havia afecció pels llibres i la lectura. Sempre recordo a l'avi Contijoch llegint *La Vanguardia*, i el meu pare, Antoni Contijoch Capdevila, era un autèntic lletraferit que hauria pogut fer carrera si s'hi hagués dedicat.
Em sento deutora de tot el que he llegit, però si hagués d'assenyalar no sé si influències però sí autors amb els quals he sojornat llargament, citaria (i vés a saber de quans em descuido), en poesia: la generació del 27, José-Miguel Ullán, Espriu, Rimbaud, Apollinaire, Nerval, Quasimodo, Montale, Pavese, Elitis, Seferis, Emily Dickinson, Elizabeth Bishop, T.S. Eliot, Celan, Mallarmé... En novel·la: Faulkner, Carson MacCullers, Truman Capote, Kafka, Albert Camus, Samuel Beckett, George Perec, Raymond Queneau, Nathalie Sarraute, Virginia Woolf, Marguerite Yourcenar, Thomas Bernhard... I, no cal dir, els meus sovintejats clàssic grecs i llatins, la Bíblia, Shakespeare, Montaigne...

D'adolescent ja volia ser escriptora, però no pas com un somni, sinó com una realitat. Donat que en aquella època el franquisme ens ensenyava en castellà i tot es publicava en castellà, quan vaig començar a escriure, en castellà, el meu pare em va suggerir la importància d'aprendre la gramàtica catalana. Ell em va fer de professor, em donava deures i me'ls corregia. Ben aviat vaig confegir un poemari en castellà i, com que estava al corrent, pels diaris, de les col·leccions que s'editaven, previ un creuament de

cartes el vaig anar a ensenyar a Joaquín Buxó Montesinos, que aleshores dirigia la col·lecció "De trigo y voz provisto" a l'editorial Trimer. *De la soledad primera* va ser publicat l'any 1964. El vaig enviar a tots els ressenyadors de llibres dels diaris de Barcelona i Madrid; de seguida em va anar caient una allau de comentaris crítics prou encoratjadors. Aviat, un editor de Madrid, Juan Van-Halen, em va escriure demanant-ne un poemari per editar. Vaig enviar-li *Aquello que he visto*, que va editar Ediciones Alorca, l'any 1965. Per tancar la meva etapa castellana, vaig autoeditar-me un opuscle l'any 1967 amb els darrers poemes escrits en castellà, titulat *Tombstone Blues*.

Després d'una reflexió sobre la llengua, en la qual em van ajudar Armand Quintana, Miquel Martí i Pol i Segimon Serralonga, vaig anar escrivint poemes en català, barallant-me amb la nova eina que era la meva llengua mentre llegia sobretot Verdaguer. D'aquí va sortir el premi Marisa Picó d'Alcoi 1972 al recull "La corda de l'arpa i el coll de l'artista", que no es va publicar. A l'any 1980 em van concedir l'accèssit del premi Ciutat de Tarragona per "Orient/Express" que tampoc no es va publicar. L'any 1989 vaig obtenir l'accèssit al premi de poesia Miquel Martí i Pol de Roda de Ter amb un poemari titulat *Tractat de somnis*. Aquests poemaris, canviants, refosos, van prendre cos en *Ales intactes*, editat l'any 1996. Abans vaig guanyar el primer premi de poesia que havia instituït CC.OO. amb el poemari *Quadern de vacances (una lectura d'El segon sexe)*, publicat l'any 1983. Després van venir *Les lentes il·lusions*, 2001, i *Congesta*, 2007.

En poesia, que escric molt lentament, amb represes i abandonaments, estimo l'economia i l'austeritat. Per a mi la poesia és exaltació i consol, totalitat i veritat. La llengua poètica m'obliga a l'exploració, al desxiframent, a la transformació, i sento com si una interferència (amb espurnes de presagi) vagaregés per l'indret. L'espai poètic hauria de ser, doncs, o almenys ho és per a mi, l'espai humà.

Entremig d'èpoques de silenci poètic em dedico a la narrativa, que va pel camí experimental. Excepte algunes obres prou remarcables, en general puc dir que la novel·la convencional m'avorreix. El perquè no el sabria dir, però potser deriva del fet que la narrativa que m'agrada llegir és la que manifesta l'exigència, també, de dir veritat i d'experimentar amb la llengua i l'arquitectura o la construcció de l'entramat novel·lesc.

Trobo molt enriquidora la tasca de fer traducció, una feina que practico escadusserament i que em permet gaudir i practicar una dels meves propensions preferides: remenar diccionaris, encaterinar-m'hi i encallar-m'hi.

Opinions

Tota gran literatura, d'una forma o altra, sovint no és sinó un diàleg amb els morts: amb algun dels *nostres* morts, per ser més precisos i insidiosos. I en principi això és el que passa amb aquesta última "novel·la" de Josefa Contijoch, ***Sense alè*** (Edicions de 1984, 2012), flamant premi Ciutat de Barcelona 2013. És una decisió que n'honora el jurat, tota vegada que es tracta d'una obra del tot inclassificable, i, en conseqüència, de lectura revessa. Però estimulant i alliçonadora pel que fa als nostres hàbits lectors, propensos als discursos estandaritzats i previsibles. Sens dubte, un just reconeixement a una de les propostes narratives més estimulants de tota la collita del 2012.

Darrere aquesta obra hi ha tanmateix la personalitat proteica d'una poeta -l'autora de *Les lentes il·lusions* o de *Congesta*-, narradora -*La dona liquada* o *Els dies infinits*- i assagista experimentada, que ha decidit practicar una fecunda contaminació dels gèneres a fi que el text en qüestió desenvolupi tot el seu potencial i assoleixi les cotes més altes i necessàries d'expressivitat, més enllà d'encotillaments i servituds. De tot plegat n'ha sortit una obra desconcertant, plena de vida, original, rica i complexa: una obra experimental que, paradoxalment, atrapa el lector des de la primera a l'última pàgina. Primera conseqüència no gens evident: quan estan no sols plenament justificats sinó intel·ligentment desplegats, els experiments poden ser d'allò més atractius per a un lector corrent, i en narrativa catalana feia massa temps que no ens trobàvem amb un text d'aquestes característiques, ben bé com si ja no ens fos possible experimentar de cap manera convincent. *Chapeau* doncs per la Contijoch que ha gosat voler poder!

Sense alè planteja d'entrada el fals problema de la seva adscripció de gènere: estem davant d'una biografia novel·lada, unes antimemòries, una narració autobiogràfica, una novel·la de formació, o més aviat un gran poema en prosa? Probablement hi hagi una mica molt de tot plegat, però en el fons pot ser que sigui més senzill: literatura de la bona, literatura-literatura, sense l'empara de cap gènere, a la intempèrie, d'aquella que se'ns imposa per mor del seu ritme narratiu -en aquest cas, sincopat, coral i calidoscòpic com el d'una obra musical-, de la seva esmunyedissa estructura de nines russes, del seu treball indagatori en múltiples direccions, de la seva autoconsciència, de la textura de la seva prosa, sovint incandescent i sempre lúcida i vivaç. Una obra que crea adeptes: a la lectura, i potser també a l'escriptura (tots tenim algun mort a l'armari que un bon dia reclama imperiosament ser rescatat: "els morts sempre calleu; apareixeu i prou").

Sigui com sigui, el lector s'adona de seguida que se les heu amb una obra on l'autora s'hi està jugant la pell en tot moment: sembla talment que la seva vida depengui del que acabi passant en la seva obra. I això tensa la narració com un arc en tots i cadascun dels seus capítols. Allò que d'entrada es planteja l'autora és esbrinar el misteri que va envoltar la mort violenta d'una íntima amiga en ple franquisme: per això formula tants relats com possibilitats se li acudeixen. Dotze variacions sobre el tema de la mort de l'amiga: "sóc víctima de la dèria de refer la teva mort, de treure'n l'aigua clara", se'ns diu només començar.

Ara bé, tant com explicar-se aquesta mort l'autora necessita passar comptes amb si mateixa: és a dir, en la mesura que no s'enganyi gens ni mica respecte d'alguns perquès decisius que la concerneixen té alguna possibilitat d'arribar al fons de la qüestió (si és que en té, de fons, cap qüestió). Però per saber-ho ha d'estirar el fil que la mena de dret cap a aquella fosca etapa de formació en què s'anava fent i desfent tota ella, i és així com assistim a una triple i convulsa educació simultània: sentimental, moral i artística (de quantes pel·lícules i llibres no se'ns hi parla, a ***Sense alè***, autèntiques crosses, andanes o trampolins de la nostra fatídica identitat!). Això dota el text d'una densitat artitzadament esqueixada i exposada que interpel·la el lector de manera molt eficaç: "buscàvem gestos que originessin gestos, frases que generessin frases, decisions que contestessin o ampliessin o anul·lessin altres decisions. En fi, cercàvem la vida, no la teoria de la vida, no la filosofia de la vida ni de la sexualitat ni de la llibertat, sinó la pròpia sexualitat, la pròpia llibertat (…)".
Tant com la crònica d'una veu que s'articula des d'un punt de vista creatiu i literari -"s'escriu o es pensa des del fragment que som"-, assistim alhora al desplegament d'un fris d'època molt suggerent, sense el qual aquesta veu resultaria tan hipnòtica com probablement autista. La interacció doncs d'història personal i col·lectiva és el que converteix aquesta obra en un doll d'escriptura especular en què cadascun de nosaltres s'hi pot veure veure reflectit d'una manera o altra. "Algú dirà: 'Calla i narra'. Bé, doncs, narraré.", però poc abans Josefa Contijoch també ens ha advertit que "buscar vestigis és fer forats, tirar avall, excavar estrats de vida". De la recerca d'aquest difícil equilibri entre una cosa i l'altra neix aquesta obra tan inclassificable com rotunda i convincent.

(**Àlex Susanna.** "Diàleg amb els morts", *El Punt/Avui. Cultura*, 22 de febrer de 2013, p. 12)

*** * ***

☙ A propòsit de Faulkner, Contijoch escriu que l'escriptor té tres fonts: la imaginació, l'observació i l'experiència. A ***Sense alè*** les posa les tres en solfa per construir una biografia personal i intel·lectual, que és també un retrat de la societat catalana entre els anys cinquanta i els nostres dies.

El llibre té un doble registre. D'una banda, la reconstrucció d'un episodi del 1975: la mort d'una noia a mans del seu amant, a través d'una escriptura literària i onírica, que permet a Contijoch enfrontar-se amb uns fets que tornen perquè no estan ben soterrats. És el domini de la imaginació, que permet treure a la llum el trauma i examinar tot el sentit simbòlic de la violència, des del més íntim fins a les implicacions històriques col·lectives en el moment de la mort de Franco. De l'altra, l'observació i l'experiència que pren la forma d'una escriuptura més lliure que s'ho empassa tot: records, converses, sensacions de pel·lícules i lectures (l'autora és d'aquelles que creuen que els llibres i el cinema els han salvat la vida), pàgines de dietari, cartes (d'un nòvio poeta des de París, del germà que fa la mili a Sidi-Ifni) i reflexions sobre la política cultural, el sexe i l'amor, les relacions familiars i l'amistat.

El resultat és un gran bullit de sensacions i idees, d'ambicions i neguits que reflecteixen una manera de ser tumultuosa i apassionada. Hi ha unes grans ganes de sortir de l'ambient familiar, del món petit de Manlleu, de viure en llibertat. Primer, mitjançant el cinema. Més tard, a partir de la relació amb un poeta de Madrid que introdueix la protagonista en el món intel·lectual i polític dels anys seixanta, vinculat al partit comunista. I finalment, la casa pròpia, on poder fer i desfer sense demanar permís, on conflueixen músiques, llibres, pel·lícules i escrits.

(**Julià Guillamon.** "Quan escric, sento i escric", *La Vanguardia. Cultura/s*, 27 de febrer de 2013, p. 10-11)

*** * ***

Partint d'un fet traumàtic, la mort violenta d'una amiga, a ***Sense alè*** (Edicions de 1984), Josefa Contijoch inicia un viatge retrospectiu sobre aquest fet alhora que va teixint un balanç de vida.
Estem habitats per memòries, les unes més agradables que altres, les unes més dinàmiques que altres, algunes més problemàtiques que altres. Som com maletes plenes de roba més o menys ben plegada a dins, i anem on anem les memòries van amb nosaltres. Algunes memòries són una ferida oberta. Tot i el dolor, és per aquesta ferida-obertura per on emergeix la consciència que te el poder de sanar-la tal vegada escrivint aquesta ferida. Un daltabaix pot enviar-te a un Hades emocional. Però a vegades partint d'aquest mateix sotrac anímic es troba el fil que cus una trajectòria vital que assumeix els aprenentatges necessaris.

La memòria no és fidel als fets, la memòria és una creació. Així, en el relat que constitueix ***Sense alè*** es troben diferents versions del drama que s'emporta l'amiga a la capsa dels records La commoció d'aquest fet luctuós va deixar paralitzada momentàniament la narradora de ***Sense alè***. Ara, gairebé quaranta anys després i sense gaires dades concretes, tan sols una petita nota al diari, la narradora recrea amb diferents estils narratius com podia haver anat el tràgic succés. Entremig dels relats d'imaginació lliure, i prenent com a base les diferents memòries, Contijoch va desgranant el seu camí personal paral·lel a tota una generació, la generació dels anys setanta. Es miri com es miri, aquesta és una generació amb pes específic en la biografia de tota una època que, a casa nostra, en el terreny social i polític va des de l'antifranquisme passant per la transició que va acabar adormint els ideals, fins arribar als nostres dies agitats, tot i que comencen a veure's alguns llums al fons del corredor.

Les memòries de Contijoch es despleguen en una àmplia perspectiva cultural en la qual la gent de la seva generació –any més, any menys– ens podem reconèixer. *Sense alè* es constitueix en el relat testimonial d'un temps que passa per la revolució mental del maig francès, la poètica de Dylan, les atmosferes gràvides de Bergman, l'habitació pròpia de Woolf.

A ***Sense alè***, on l'espai emocional en procés de maduració també hi té una justa presència (recordi's l'agent provocador: la mort d'una amiga), es fa evident un judici de valors. No pot ser altrament a l'hora de fer balanç d'una vida marcada també per camins cap a la independència personal de les dones, la seva emergència d'un imaginari cultural misogin. Aquest camí té un preu alt com es posa de manifest a *Sense alè*. Entre els homenatges que es desprenen del text (la memòria com a acte d'amor sempre reclama justícia i es prodiga en el reconeixement) hi ha un record per a Maria-Mercè Marçal, que d'una manera personal i col·lectiva habita la memòria de tantes de nosaltres en aquest camí encara en procés.

A ***Sense alè***, un experiment literari d'alt voltatge creatiu tant en el fons com en la forma, som convidats a visitar els llums i contrallums d'una biografia personal trenada amb la història col·lectiva. Som amb els altres i les memòries que ens habiten ens donen un sentit pluridimensional, encara que cadascú només en vegi unes determinades dimensions. Crec haver entès que *Sense alè* s'ha escrit per ampliar els propis límits. Allò escrit, a més de salvífic, proporciona aquesta facultat especular i transcendent de la visió.

(**Teresa Costa-Gramunt.** "La memòria que ens habita", *L'Eco de Sitges*, 4 de gener de 2013)

*** * ***

☙ El primer contacte amb l'obra que vam presentar ahir a la Fundació Rubió i Tudurí, de Maó – ***Sense alè***, de Josefa Contijoch (Edicions de 1984, Barcelona 2012)–, va tenir lloc fa dos estius, quan vaig tenir a les mans el text mecanografiat, la lectura del qual em va deixar, precisament, sense alè. Per què? Per moltes raons. Potser perquè em va fer rellegir un món que jo també havia viscut, encara que d'una manera diferent al de l'autora; però que, tot i així, era el meu món. També perquè tota l'obra –que no era, i em sembla que continua no essent una novel·la– era un text escrit a cremadent en torn del "jo", en una mena de monòleg interior pulcre, incisiu, elegant, cru i sense concessions a la galeria, que havia sorgit a partir d'un fet excepcional, definitiu i terrible: la mort d'una amiga en un crim –o potser (i més probablement) d'un doble crim, amb l'aparença, però, d'una mort passional seguida després d'un suïcidi–, en aquella Espanya de 1974 on "els serveis secrets anaven de corcoll esbrinant un mapa carregat de dobles i triples sentits".

Però no estem parlant de la crònica d'un temps, sinó d'un entotsolament en el "jo" de l'escriptora. "Recordar –diu– és l'única forma d'eternitat que conec". I ella recordarà des de l'escriptura, entesa sempre com un "acte reflex de la pròpia necessitat", ja que "la veu de l'inconscient [és] l'única que permet abordar l'indecible". Tota la narració, doncs, gira entorn del "jo", perquè "no existeix més centre que el jo giravoltant en la galàxia de la biografia; la resta és perifèria i planta farratgera de l'univers".

El llibre és un passeig sense concessions entorn d'aquest jo que ha quedat marcat, definit, estorat, per un fet terrible que ho transcendirà tot; un fet –el de l'assassinat de l'amiga–, que, inconegut el què i el com, serà narrat en dotze versions diferents, en dotze versions possibles, encara que cap d'aquestes pretén trobar la dada objectiva. "L'anar donat versions de l'escena de la teva mort –escriu– no pretén fer progressió ni aclariment ni discerniment ni encertar la veritat. Només vol especular, influïda com estic per l'obsessió, limitada per la limitació, basant-me en una rastellera de possibilitats sense fi".

El monòleg que en sortirà –transformat sovint en un diàleg amb textos (cartes, notes, i fins i tot records) de l'amiga morta i d'altres persones amb les qui també mantindrà una interlocució– la durà a la infantesa –a aquell Manlleu llunyà d'on recorda tantes coses: la casa, el pare, la mare, aquells éssers estranys, que eren els rojos, "amb als quals es fèiem, però poc", el farmacèutic Mercader, el fill querubinesc d'aquest que un dia la va convidar a berenar, el metge menorquí Bartomeu Llabrés, el primer encontre amb la mort d'aquella nena veïna, amb les revistes que arribaven a la llibreria del pare, amb aquelles fotografies que "contenen –diu– la teva emoció no saps per què" –una de les quals explica, per cert, la portada del llibre–, i també amb el descobriment de la poesia, primer en llengua castellana fins que, una tarda, a casa d'en Martí Pol, algú dels allí reunits li farà una pregunta definitiva: "Què fa una noia de Manlleu escrivint en castellà?"

Parlarà del primer enamorament, dels poetes que l'agombolen, de les lectures imprescindibles, del cinema que li obre els ulls a una vida que és –diu, recolzant-se en Shakespeare– "polivalent i brutal". I de com es tornarà escèptica i refractària al poder en descobrir que amb la poesia sovint es vol fer país, o dur a terme un encàrrec o fins un mandat. "Jo escrivia des de dintre –afirma– i no podia entendre que la llibertat pogués resultar sospitosa". Però era difícil desmarcar-se dels signes dels temps, que exigien (a la gent de la nostra generació) conèixer aquell conjunt de textos que conformaven la literatura política, la que –diu Contijoch– et conduïa a l'infinit. I "l'infinit era lluitar contra el règim franquista i, per tant, lluitar contra les famílies respectives, lluitar a la contra d'allò que ens havia nodrit".

Com no m'havia de sentir atret jo per aquest text que em parlava d'un temps i d'un país, el meu, on "els cossos s'abraçaven i copulaven convulsament, a la recerca d'alguna alliberació, mentre al plat dels tocadiscs cantaven Raimon, Pi de la Serra, Guillem d'Efak, Serrat, Bob Dylan, Leonard Cohen, els Beatles, Joan Baez, Guillermina Motta, Paco Ibáñez, Jacques Brel…" I on "el cinema era germà bessó del vici de llegir: de Truffaut a Antonioni, de Visconti a Godard, de Pasolini a Bergman…" Sí Josefa, sí, "ens ho empassàvem tot".

Però al costat del temps i del país, o més aviat en el temps i en el país, hi ha les persones que s'han relacionat amb el "jo", que és el subjecte clau de la narració; aquelles persones que –més enllà de l'amiga, la mort de la qual justificarà el relat– aniran també

desapareixent: el poeta, que la durà a París el 68 i que, "un cop passat l'entusiasme de la revolució, se sentirà acabat"; el pare ("llaços de sang. No hi ha tràfec ni desgavell que desequilibri la nostre fidelitat"); l'amiga morta…, i tanta gent que ha desaparegut, com aquell "senyor que besava les mans a les senyores" a qui va ajudar en la transcripció d'unes memòries. "Les lentes mirades dels ulls blau-estantís-decadent…, els llargs silencis, el tic-tac del rellotge marcant la cadència de la tarda, asseguts a les butaques, prenent te, animant la conversa amb deseiximent, entrant a poc a poc en l'entrellat de l'enigma sense acabar-lo de desvelar"; un senyor, aquest, que s'emocionava i plorava –també jo m'havia emocionat i plorat– veient *The Dead* (1987) de John Huston a partir d'aquella bella narració de Joyce. Tots, doncs –cadascú al seu lloc i sense conèixer-nos–, havíem plorat quan, al desaparegut CAPSA de Barcelona, aquella doneta "comença a cantar l'ària de Bellini i la càmera va pujant l'escala i retrata estrats de vida morta".

Serà, però, molts anys més tard quan Josefa Contijoch es posarà a escriure aquest llibre. "En la tarda solellada i tranquil·la [...], vaig pensar que ara sí que podia escriure això que escric. Perquè m'ho havia d'inventar." En efecte, s'ho havia d'inventar, per això era precís posar-se a escriure. Com Hesíode i Homer, que es van posar a escriure perquè tot és inexplicable. Per això existeix la literatura. "Ja t'ho deia –escriu Contijoch-: no explicar cap història. No existeix una sola història sinó una multiplicitat d'històries. Per això m'agrada esbotzar o rebentar les novel·les. A més, de la vida, per molt que aprofundeixis, només en trauràs autobiografia, és a dir, la teva existència". Tornem, doncs, al "jo". A aquest jo que es va dessagnant per les desaparicions dels homes i de les dones que t'han estat propers; desaparicions que et "deixen un gran sentiment de culpa i un aplec de recances indescriptibles".

Va ser unes setmanes després de llegir el text mecanografiat, però sense signatura, quan em vaig posar en contacte amb l'autora, que no coneixia. Sabia, però, que era dona, que era de Manlleu, que havia nascut "l'any de l'aiguat" de la negra postguerra. Sabia també que era poeta no sols perquè ella ho confessava, sinó perquè el mateix text que acabava de llegir era –com molt bé es diu a la contraportada– fronterer, en el fons i en la forma, entre la prosa i la poesia. I quan la vaig identificar, li vaig escriure un correu, que no guardo per aquelles coses estranyes de la cibernètica, que sovint no harmonitzen prou bé amb les facultats informàtiques d'aquells que hem conegut –Temps era temps– "Kubala, Moreno y Manchón". Li volia dir que el seu llibre m'havia emocionat i que d'alguna manera sentia enveja d'aquell senyor pulcre "que besava les mans a les senyores" amb qui ella havia tingut llargues converses prenent el te. I així va néixer la nostra amistat. I em fa molt feliç que aquell contacte hagués servit a Josefa Contijoch per no desistir i per decidir-se cercar un editor dels que no pensen tan sols en el negoci, i estimen la literatura.

(**Josep M. Quintana.** "Sense alè", *Diario de Menorca*, 3 de novembre de 2012, p. 17)

* * *

Sense alè (Edicions de 1984) de la poeta i narradora Josefa Contijoch. És una autobiografia existencial i alhora una ficció literària sobre els darrers cinquanta anys a Catalunya. ***Sense alè*** ha obtingut el premi Ciutat de Barcelona d'enguany i el premi Serra d'Or de narrativa 2013. Ara Josefa Contijoch ha estat declarada finalista del premi Crexells 2013, juntament amb Marina Espasa i Mònica Batet.

La vida ens dóna l'oportunitat de treure profit de les nostres experiències, ens atrapa a un lloc i a un moment històric mentre fem lectures interioritzades del nostre jo i arribem –en el millor dels casos- a un resultat feliç, és a dir, a una obra literària de qualitat que justificarà l'escriptura. A ***Sense alè*** hi ha un seguit de relats imaginaris, un enfilall de cròniques històriques i cinematogràfiques, uns episodis claus de la vida i de la literatura creada per part de Josefa Contijoch.

El motiu argumental d'aquesta narració és l'assassinat macabre d'una amiga per part del seu marit. Aquest fet és el detonant de la història i permet a l'autora sentir-se interpel·lada pels grans temes de la literatura (l'amor, l'amistat, la mort, el temps). Josefa Contijoch és una poeta, narradora, assagista i traductora, de llarga trajectòria dins la nostra tradició catalana. En aquest llibre relata els seus anys viscuts a la seva ciutat natal -Manlleu- i, en extensió, a la plana de Vic, i recrea els anys de formació i la seva educació

sentimental i literària. *Sense alè* és una gran obra que s'inscriu de ple en la literatura del jo. Més enllà de la poesia i més ençà de la prosa quotidiana. És una amalgama d'instants i vivències, de lectures en les que agermana Ausiàs March i Jordi de Sant Jordi amb William Faulkner, de relats cinematogràfics i epistolars i també de cròniques policíaques a l'entorn de l'assassinat de la seva amiga, que van agombolant el relat com un *leit motiv* que estructura els capítols.

Si alguns dels lectors habituals de prosa catalana trobaven a faltar un llibre que assagés la saviesa i la ficció literària d'un referent nostrat com ara *El quadern gris* de Josep Pla, sabrà admirar i gaudir de tots els moments que recorren aquesta narració. Se'ns fa difícil parlar de novel·la quan ens referim a *Sense alè*; tanmateix, la podem presentar com un llibre de memòries literàries i d'autobiografia existencial. L'obra arrenca abans dels anys 60 i s'allarga fins al moment present. Al llarg de la narració hi sabrem veure els referents cinematogràfics i literaris –l'autora ens relata arguments i escenes de grans pel·lícules com ara *The letter* (1940) de William Wyler o *The Searchers* (1956) de John Ford, entre moltes d'altres- i en valorarem la seva significació com a entramat de les emocions que configuren el jo literari i la vida de l'autora. Contijoch hi aboca el seu món immediat, la plana de Vic i la casa familiar de Manlleu, i la llibreria dels pares en la que llegia amb fam les publicacions nostrades i estrangeres com *Paris Match* o *Life*, i la vida que va desenvolupant-se un cop instal·lada a Barcelona amb els seus mons circumdants (belles amistats, vivències amb la Maria-Mercè Marçal, el món polític i cultural del país).

Contijoch escriu les seves reflexions i memòries a l'entorn de l'escriptura i dels fets històrics de la segona meitat del segle XX. La seva visió de la vida és la constatació del temps que va configurant-nos, la represa de les herències que ens conformen, la moral íntima que va donant la nostra mesura com a persones amb valors i actituds, la poesia dels dies i dels anhels. *Sense alè* remet a una respiració difícil, agosarada, apassionada, rebel, que es manifesta en cristal·litzacions poètiques i també en la saviesa de qui sap oferir-nos un relat lúcid, complex i ric del que en direm la vida d'una escriptora catalana que ha recorregut els darrers cinquanta anys del nostre món cultural i n'ha sortit indemne. A les nostres mans està continuar el llegat literari i moral que significa aquesta obra.
Josefa Contijoch ens deixa el testimoni literari de les coses vistes i les cent vuitanta-cinc millors pàgines escrites en la seva literatura.

Ricard Mirabete, dins ***Núvol, el digital de cultura*.** 14.01.2013

* * *

Sense alè me ha emocionado. Pero no al principio; sinceramente, la encontraba pretenciosa ¿Qué intentaba probar su autora, Josefa Contijoch, mostrándome tantos conocimientos de cine, de música, sus publicaciones, sus amigos poetas…Pero había que reconocer que estaba muy bien escrita, y superada la primera impresión me fui dando cuenta de que ella me estaba contando su historia, cómo fue creciendo en una época difícil, la dictadura estaba muy presente en su vida (como en la de todos en aquellos tiempos) y cómo procuraba sobrellevarlo, con películas, con música, con sueños.
Es indiscutible que la autora es muy culta, y que su lenguaje es muy poético, pero pienso que "Sense Alè" no es una obra para el público general porque filosofa demasiado; sí, Josefa Contijoch da vueltas a sus reflexiones, intenta no enredarse en ellas, quiere asegurarse de que sus recuerdos son auténticos, aunque todo pueden ser suposiciones, ¿la vida es así o es sólo su imaginación?
Me ha gustado mucho su amiga, la emancipada, la de los amores, la que entra y sale -con la que Josefa emprendió su camino hacia la independencia femenina hasta quedar "sin aliento"- lo que pudo costarle la vida. Encuentro ingeniosas las distintas versiones del asesinato, que la autora no puede quitarse de la cabeza, por lo que, con la ayuda de la ficción, intenta recrear los diferentes motivos y circunstancias que acabaron con su amiga estimada.
Deliciosa la portada del libro con tres autoras, tan diferentes entre sí, ojeando un escrito: Karen Blixen, Carson McCullers y Marilyn Monroe (que también hizo sus pinitos como escritora).

Mayte Diest, 4 de junio de 2013.

➔Llibres de Josefa Contijoch que podeu trobar a la Biblioteca Bac de Roda:

🕮 CONTIJOCH, JOSEFA. ***No em dic Raquel.***
Barcelona: Laia, 1989. **N Con**

🕮 CONTIJOCH, JOSEFA. ***Sense alè***.
Barcelona: Edicions de 1984, 2012. **N 833 Con**

BIBLIOTECA BAC DE RODA
C. d'en Bac de Roda, 1 bis.
08510. Roda de Ter.
Tel.: 938540077.
A/e:b.rodadeter.br@diba.cat
Web: www.rodadeter.cat/biblioteca
Facebook: www.facebook.com/BibliotecaBacdeRoda
Biblioteca Virtual: http://bibliotecavirtual.diba.cat

BIBLIOTECA
BAC DE RODA

© Biblioteca Bac de Roda, 2014

AJUNTAMENT DE RODA DE TER

Diputació
Barcelona